

EGER

MEGYEI JOGÚ VÁROS

ÖNKORMÁNYZATA KÖZGYŰLÉSE

EGRI ÉRTÉKTÁR BIZOTTSÁGA

3300 EGER, DOBÓ TÉR 2

1. napirend

Előterjesztés a „Kovács Mihály (1818-1892) festőművész életútja, egri vonatkozásai” az Eger Települési Értéktárba történő felvételéről

Tisztelt Bizottság!

H. Szilasi Ágota, a Dobó István Vármúzeum művészettörténész - főmuzeológusa elkészítette a „Kovács Mihály (1818-1892) festőművész életútja, egri vonatkozásai” javaslatvételi dokumentációját (nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerint kulturális örökség).

Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképes dokumentációja és a javaslatvételi lap szabályos, a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvénynek megfelel. A megfelelést valószínűsítő dokumentum, a támogató, ajánló levél mellékelve, amelyek a javaslatához csatolt fényképek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozattal együtt képezik az Értéktárba javasolt dokumentáció részét (1-5 melléklet).

A javaslatvétel rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Kovács Mihály a 19. század elején kibontakozó hazai festészet egyik jeles képviselője, életútja Egerhez köthető. A helyi értelmiség és birtokos nemesség támogatásával szerzett tehetségéhez illő tudást, hazai és külföldi tanulmányai során. Korának kiemelkedő művésze volt. 1850-től kötődik élete Egerhez. Itt az egyházi és a világi mecénatúra, de leginkább Tárkányi Béla érseki titkár, papköltő (nála járt látogatóban 1844-ben Egerben Petőfi Sándor, később egri kanonok, 1867-től a Kisfaludy Társaság, 1872-től a Szent István Társaság alelnöke, 1858-tól az MTA levelező, 1880-tól rendes tagja) barátsága kötötte ide életútját. Tárkányi szellemi és lelki társa volt a művészetben és a világ dolgainak boncolgatásában. Több oltárkép megrendelésnél, portrémegrendelésnél volt támogatója, és az ő biztatására készült el az *Árpád emeltetése* című festmény, mely meghozta Kovács számára a művészi elismerést, a hírnevet. Kovács olyan magas szintű tudást szerzett, mint festőművész, hogy európai közegben is megállta helyét.

Az életmű nagyszámú festményből áll, Egerben, Heves megye több településének templomában és Budapesti Múzeumokban, Országos gyűjteményekben, valamint magángyűjteményekben Magyarországon és külföldön is megtalálhatók. Legjelentősebb

kollekciója (olajfestmények és rajzok) Egerben található, hagyatékával 1892-ben került a Líceumi Múzeumba, s onnan a Dobó István Vármúzeumba (letét).

Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Kovács Mihály azon festőnemzedék tagja, majd reprezentánsa volt, mely az 1830-as évektől megteremteni akarta a nemzeti művészetet és hazájában akart gyökeret eresztetni. Művészetét hazai közönségnek szánva, művészöntudatát megbecsült polgári életideáljára alapozta. Ez az életcél és életvitel méltó példa lehet bármilyen korban. Festészeti hagyatéka pedig nem csupán helyi, hanem országos, olykor európai mértékkel mérhető érték, melyre Eger város méltán büszke lehet. Emlékének ápolása, azon túl, hogy hamvai is itt nyugszanak, büszkén vállalható.

Kérem a Tisztelt Bizottságot, hogy a Kovács Mihály (1818-1892) festőművész életútja, egri vonatkozásai javaslattételt saját hatáskörében eljárva fogadja el és az Egri Értéktár nemzeti értékei közé vegye fel.

Eger, 2018. november 5.

Bátori István
elnök

Határozati javaslat:

Eger Megyei Jogú Város Közgyűlése Egri Értéktár Bizottsága a Közgyűlés által átruházott hatáskörében eljárva dönt „Kovács Mihály (1818-1892) festőművész életútja, egri vonatkozásai” javaslattétel helyi nemzeti értéként az Egri Értéktárba történő felvételéről.

Felelős: Bátori István
Egri Értéktár Bizottság elnöke

Határidő: 2018. december 31.

Tárgy: Támogató ajánlás” Kovács Mihály festőművész (1818-1892) festőművész életútja, egri vonatkozásai” az „Egri Értéktár” nemzeti értékei közé való felvételhez

Egri Értéktár Bizottság
Bátori István
elnök úr részére

Eger
3300 Dobó I. tér 2. sz.

Tisztelt Elnök Úr!

Kovács Mihály festőművész (1818-1892) életútja, egri vonatkozásai címen benyújtott ajánlást a legmesszebbmenőkig támogatom.

Kovács Mihály nemcsak kiváló festő és európai látókörű művész volt, de fő műve, az 1854-ben Egerben festett Árpád pajzsra emeltetése révén közismertté, szinte ikonikus személlyé vált. Iskolákat, családi otthonokat díszítettek a festményről készült mülappal, s még 40 évvel később a millenniumi rendezvények is e kép központi csoportját használták emblémaként.

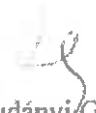
Egri vonatkozásairól, barátaihoz, a városhoz való kötődéséről az ajánlás részletesen szól, ehhez legfeljebb csak Vahot Imre szavait tehetném hozzá: „Kovács Mihály Egert választá lakhelyül, mely őt a hazának megtartotta, s folytonos szeretettel ápolja: ez az oka, hogy Kovács Mihály büszkeséggel vallja magát 'egri festésznek.'

Az egri Líceum képtárának ajándékozott nagyszámú festményének zöme úgy ott, mint a későbbiekben a DIV Egri Képtárban folyamatosan látható volt, jelenleg néhány az egri Érseki Palota Látogató Központ új kiállításában tekinthető meg. Több műve található a Magyar Nemzeti Galériában, a miskolci Herman Ottó, illetve más múzeumokban, de a bécsi Belvedere gyűjteményében is. Nagy számú festménye van hazai és külföldi magángyűjtők tulajdonában, munkái úgy a magyarországi, mint a külföldi aukciósházak keresett szereplői. Születési helyén, Abádszalókon út és iskola viseli nevét.

Eger városa 1929 végén hamvait hazahozatta, s az egri Hatvani temetőben temették újra ünnepélyes keretek között. Emlékét Egerben más nem őrzi.

Úgy vélem, ha Kovács Mihály „akadémiai történeti festész” működését az Egri Értéktár felvenné nemzeti értékeink közé, sokat tenne azért, hogy e jelentős művésznk végre a köztudatban is elfoglalhassa megérdemelt helyét.

Tisztelettel,

dr. Ludányi Gabriella
művészettörténész,
műemlékvédelmi /21-0297/és
kulturális /24/2011/szakértő

Eger, 2018 október 28.

Javaslat „Kovács Mihály (1818-1892) festőművész életútja, egri vonatkozásai”
Egri települési értéktárba” történő felvételéhez

Készítette:

H. Szilasi Ágota művészettörténész (név)

(aláírás)

Eger, 2018.10.28 (település, dátum)

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: H. Szilasi Ágota művészettörténész

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: H. Szilasi Ágota

Levelezési cím: 3300. Eger, Pacsirta út 33. 1/3.

Telefonszám: 30/22-08-110

E-mail cím: szilasi.agota@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTEK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Kovács Mihály /1818-1892/ festőművész életútja, egri vonatkozásai.

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

Az életmű nagyszámú festményből áll, Egerben, Heves megye több településének templomában és Budapesti Múzeumokban, Országos gyűjteményekben, valamint magángyűjteményekben Magyarországon és külföldön is megtalálhatók. Legjelentősebb kollektívája (olajfestmények és rajzok) Egerben található, hagyatékával 1892-ben került a Líceumi Múzeumba, s onnan a Dobó István Vármúzeumba (letét). A vármúzeum mindig fontosnak tartotta az életmű gondozását, a kollektív gyarapítását.

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

- települési tájegységi megyei külföldi
magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Kovács Mihály a 19. század elején kibontakozó hazai festészet egyik jeles képviselője. Heves megyében, Abádszalókon született 1818-ban. A helyi értelmiség és birtokos nemesség támogatásával szerzett tehetségéhez illő tudást hazai és külföldi tanulmányai során. Korának kiemelkedő művésze volt. 1850-től költődik élete Egerhez. Itt az egyházi és a világi mecenatúra, de leginkább Tárkányi Béla érseki titkár, pap költő (nála járt látogatóban 1844-ben Egerben Petőfi Sándor, később egri kanonok, 1867-től a Kisfaludy Társaság, 1872-től a Szent István Társaság alelnöke, 1858-tól az MTA levelező, 1880-tól rendes tagja) barátsága kötötte ide életútját. Tárkányi szellemi és lelki társa volt a művészetben és a világ dolgainak boncolgatásában. Több oltárkép megrendelésnél, portrémegrendelésnél volt támogatója, és az ő biztatására készült el az *Árpád emeltetése* című

festmény, mely meghozta Kovács számára a művészi elismerést, a hírnevet. Kovács olyan magas szintű tudást szerzett mint festőművész, hogy európai közegben is megállta helyét. Spanyolországi éve alatt ismerkedett meg a tőle közel húsz évvel fiatalabb festőnővel, Petra de Casro y Balcoval, akivel Budapesten telepedett le és aki 1892-ben bekövetkezett halála után, a művész végrendeletét teljesítve az egrai líceumi múzeumnak ajándékozta azt a jelentős hagyatékot, mely 1958 óta a Vármúzeum Egrai Képtárában folyamatosan hirdette e művészi életút jelentőségét. Kovács Mihály születésének 200 éves évfordulóján illő módon emlékezünk rá, ha értékeink között tiszteljük tevékenységét. Életútjának legfontosabb állomásait, művészetének jellemzőit lásd az Alátámasztó mellékeltben.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett.

Kovács Mihály életútja Egerhez köthető, innen sugárzott ki egy nagyon szép barátság és a helyi (egyházi és világi) mecénatúra révén nemzeti tartalmú festészetének ereje, melynek ápolása városunk szép feladata lehet. Az Egrai Képtár méltó emléket állított 1958 és 2016 között Kovács Mihálynak a Dobó István Vármúzeum képzőművészeti gyűjteményében őrzött legszebb festményekből válogatva. Ezt az tette lehetővé, hogy a hosszú évekig Egerben működő neves művész 1892-ben több mint száz műből álló hagyatékát a Líceumi Képtárnak adományozta (Érseki Irattár: 1892. évi 4915 és 1893. évi 1372), mely egyházi gyűjtemény a második világháború után állami múzeumba került. Ez a nagymértékű gyarapodás nem csak számbeli fejlődést jelentett – jelentősége számunkra abban áll, hogy általa kerültek először a kollekcióba a 19. századi magyar festészetet (az egyházi és történeti, tájkép, és portré festészet, sat.) reprezentáló művek.

Kovács azon festőnemzedék tagja, majd reprezentánsa volt, mely az 1830-as évektől megteremteni vágyta a nemzeti művészetet. Így hazájában akart gyökeret eresztetni. Művészetét hazai elvekből, eszmékből eredeztetve hazai közönségnek szánva, művészöntudatát megbecsült polgári életideáljára alapozva, a hazai társadalom tisztességes és hasznos tagja kívánt lenni. Ez az életcél és életvitel méltó példa lehet bármilyen korban. Festészeti hagyatéka pedig nem csupán helyi, hanem országos, olykor európai mértékkel mérhető érték, melyre Eger város méltán büszke lehet. Emlékének ápolása, azon túl, hogy hamvai is itt nyugszanak, büszkén vállalható.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

FORRÁSOK:

Kovács Mihály festményeinek Líceumi képtárnak való ajándékozásáról. Érseki Irattár: 1892. évi 4915 és 1893. évi 1372.

Kovács Mihály önéletrása: MNG Adattára 20055/1978-1-164. (Kiadva: Kovács Mihály Kovács Mihály önéletrása - Studia Agriensia 12. (Eger, 1992) Szöveget gondozta: F. Ludányi Gabriella.)

Tárkányi Béla Kovács Mihályhoz írt levelei: Egrai Főegyházmegeyei Könyvtár Ms 1069/19.;

Kovács Mihály levelei Tárkányi Bélához Országos Széchényi Könyvtár kéziratára 1954/57. 1850-1886-ig.

VÁLOGATOTT SZAKIRODALOM

BENKÓCZY Emil

1910 *Kovács Mihály festőművésznek Tárkányi Bélához írott levelei.* Művészet, IX. sz. 415–427.

1911 *Kovács Mihály levelezése Tárkányi Bélához.* Művészet, X. sz. 187–189.

1913 *Tárkányi írásai Szvorényi Józsefhez Kovács Mihály műveiről.* Művészet XII. 31–33.

Berzy András

- 1964 *Tárkányi Béla ismeretlen verse* Az Egri Tanárképző Főiskola tudományos közleményei (2. köt.) = Acta Academiae Paedagogicae Agriensis (Tom. 2.) Eger, 649–652.
1965 *Vahot Imre ismeretlen levele Kovács Mihályhoz*. Egri Tanárképző Főiskola tudományos közleményei (2. kötet) = Acta Academiae Paedagogicae Agriensis (Tom. 2.) Eger, 652–654.

BÍRÓ Béla

- 1930 *Kovács Mihály*. Budapest.
1937 *Két elfeledett magyar festő I. Kovács Mihály*. Katholikus Szemle LI. 27-31.
1954 *Magyar művészek Olaszországban a 19. század első felében*. In: Művészettörténeti Tanulmányok, A Magyar Művészettörténeti Munkaközösség kiadványa, Budapest, 531–548.

FLEISCHLER Gyula

- 1935 *Magyarok a bécsi Képzőművészeti Akadémián*. Budapest 60.

H. SZILASI Ágota

- 1995 *Olaszországi akvarellképek 1830–1848 között Kovács Mihály és pályatársai életművében*. (ELTE Művészettörténet szak szakdolgozatának kivonata). In: AGRIA XXXIV. Az egri Dobó István Vármúzeum Évkönyve = Annales Musei Agriensis, Dobó István Vármúzeum, Eger, 439–400.
1996 *Az allegória és más jelképes elemek Kovács Mihály festészetében*. Barokk konferencia III. Hevesi Napló külön szám. Eger, 31–44.
1997 *Költő és festő - Irodalom és festészet. Tárkányi Béla és Kovács Mihály barátságáról*. In: AGRIA XXXIII. Dobó István Vármúzeum Évkönyve, Eger, 659–696.
1998 *Olaszországi akvarellek 1830-1848 között Kovács Mihály és pályatársai életművében*. In: AGRIA XXXIV. Dobó István Vármúzeum Évkönyve, Eger, 349–400.
2006 *A raktár félhomályában. Kovács Mihály festménymásolatairól levelei és önarcképei tükrében*. In: AGRIA XLII. . Dobó István Vármúzeum Évkönyve, Eger, 669–682.
2002 *Fejezetek az Egri Képtár 1945 utáni történetéből*. In: AGRIA XXXVIII. Az egri Dobó István Vármúzeum Évkönyve. Eger 2002. 45-72.
2004 *Kovács Mihály másolatai. Előadás az "Imitáció és kreáció" című tudományos konferencián, 2004.október 30.* Budapest Képzőművészeti Egyetem.
2010 *„...MAGYAR ORSZÁGNAK ÓLTALMAZÓJÁNAK...” Szent István korona-felajánlása és a magyar három királyok egri s környékbeli festményeken a 18–19. században*. In: AGRIA – Annales Musei Agriensis – Az egri Dobó István Vármúzeum Évkönyve, 333–396.

HAJNÓCZI Gábor

- 1978 *Adalékok a zirci apátsági könyvtár és műgyűjtemény történetéhez*. In: Zádor Anna (szerk.): Művészet és felvilágosodás, Akadémiai Kiadó, Budapest, 621–624.

HORVÁTH H.

- 1925 *Magyar romantikus festők Rómában*. Minerva IV. 125. (115–129.)

KOVÁCS Mihály

- 1992 *Önéletírása*. Studia Agriensia 12. Dobó István Vármúzeum, Eger.

KUBINYI Ferenc – VAHOT Imre

- 1854 *Magyarország és Erdély képeiben. IV.* Emich, Pest, 21., 27., 58–60.

KUNSZERY Gyula

- 1959 *A református Kovács Mihályról, a katolikus egyházi festészet úttörőjéről*. Új Ember 1. sz. jan. 4.

LUDÁNYI Gabriella

- 1987 *Kovács Mihály*. Budapest (irodalommal)
1979 *Egy vidéki festő a XIX. században*. Művészet XX. 8.sz. 16–18.
1992 *Bevezető*. In: Kovács Mihály önéletírása. Eger, Studia Agriensia 12. 7–20.

LYKA Károly

- 1981 *A táblabíró világ művészete. Magyar művészet 1800–1850*. Corvina Kiadó, Budapest (irodalommal).
1982 *Nemzeti romantika. Magyar művészet 1850–1867*. Corvina kiadó, Budapest.

N.

1922. *Kovács Mihály*. Művészet, XI. 76–77.

PÁSZTOR Emil

- 1974 *Arany János egy magyar művész külföldi útjáról*. Irodalomtörténeti Közlemények 6. sz. 723–725.

SZABÓ Júlia

- 1993 *Szent László a XIX. század magyarországi festészetében és grafikájában*. In: A historizmus Művészete Magyarországon. MTA Művészettörténeti Kutató Intézete, Budapest, 203-222.

SZEGEDY-MASZÁK Hugó

- 1865 *Kovács Mihály*. Az Ország tükre. Pesti Képes Közlöny Iv. évf. 6. szám /február 9.
1910 *Kovács Mihály*. Művészet IX.évf. 6.sz. 250–260.

(szegi)

- 1951 *Kovács Mihály emlékkiállítás az egri múzeumban*. Szabad Művészet V. 34–35.

SZVORÉNYI József

- 1887 *Emlékbeszéd Tárkányi Béla József a M. Tud. Akadémia tiszteletbeli tagja felett*. Budapest,

TÖRTÉNELEM – KÉP

- 2000 *Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában*. Sinkó Katalin katalógus tétele: *Kovács Mihály: Árpád fejedelemmé választása*. 553–554.

WILHELMB Gabriella

- 1949 *Kovács Mihály szabadságharci csataképei*. Szabad Művészet III. 195.

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról¹
A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentum
(nemzeti érték: magyar alkotótevékenységhez, termelési kultúrához, tudáshoz, hagyományokhoz, tájhoz és élővilághoz kapcsolódó, nemzetünk történelme, valamint a közelmúlt során felhalmozott és megőrzött minden szellemi és anyagi, természeti, közösségi érték, vagy termék)

Kovács Mihály (1818-1892) festőművész életútja, egri vonatkozásai.

Kovács Mihály művészete a pesti és bécsi tanuló évek, majd itáliai (Velence, Firenze, Róma) felkészülés után, Egerben indult útjára. Később Bécs, Párizs, London, München és Spanyolország és Itália vonzásában egy fél évszázadot ívelt át. Egyik monográfusa, az Egerben működő Ludányi Gabriella szerint korának egyik legműveltebb és legjobban képzett művészt tisztelhetjük benne, akinek életműve oly gazdag, hogy nagyságára vonatkozóan még becslésekbe is nehezen bocsátkozhatunk. Festményei mellett jelentős kordokumentum sajátkezű életrajzírása² és levelezése.

Kovács Mihály tehetségére először egy kunhegyesi tanára figyelt fel, majd Udvardy János megyei mérnök³ ajánlásával azon tehetségek egyike lett, akiket báró Orczy László⁴ védő szárnyai alá vett. A tiszaoirsi báró támogatásával kezdhette el 1833-tól művészeti tanulmányait a fővárosban. A csupán elemi ismereteket oktató rajziskola, amely sok növendéknek jelentette a kezdeteket, már a század elejétől működött Pesten, mely város szemben az idegen szellemiségű, német nyelvű Budával egyre inkább a nemzeti kultúrélet központjává vált. Landau Lénárt⁵ rajziskolája után Kovács 1835 novemberében került a bécsi Képzőművészeti

² MNG Adattára 20055/1978-1-164. kiadva: Kovács Mihály 1992.

³ Kovács Mihály 1992.25. Udvardy Cserna János (1795-1890) mezőgazdasági mérnök, az MTA levelező tagja (1832). Magyar nyelvű műszaki irodalmi munkássága a reformkor idején úttörő jelentőségű. Fia László jogtanár volt az Egri Líceumban.

⁴ Orczy László, a költő-tábornok Orczy Lőrincz unokája volt. (szül 1787). A család a 16. századig vezeti vissza nemesi rangját, báróságot a család fő ága 1736-ban kapott. A család pesti palotája mellett jelentős Heves megyei birtokokkal is rendelkezett Gyöngyösön és Tarnaörsön.

⁵ Landau (Kovács önéletírásában Landauer) Lénárt (1790–1868) 1821–50 között a pesti rajztanodában tanított. Portré-, táj- és oltárképfestéssel is foglalkozott, de iskolai teendői olyannyira lefoglalták, hogy amúgy is elméleti beállítottságú révén egyre kevesebbet festett. Az 1840-ben a megalakuló Pesti Műegylet zsűritagja volt. 1843-ban adta ki *Fény- és árnytan*

Akadémiára, ahol az „*elementaris rajz oskolában*”⁶ Karl Gsellhofervolt első tanára. Az anyakönyvek szerint az előkészítő osztály után 19 éves korában, 1837 májusától került az antik rajz osztályba, ahol Leopold Kupelwieser, majd a történeti festészeti osztályba Johann Ender és Josef Danhauser tanítványaként sajátította el az akadémiai ismereteket. 1840-re tehető első nyilvános szereplése Bécsben, s 1841-re itthoni első bemutatkozása a Pesti Műegylet kiállításán. Munkásságát végigkísérő választékos akadémizmusa már ebben az időben kialakult, mely gyakran hajlott az eklekticizmusba. A képgyűjtemények látogatása is ekkor vált szenvedélyévé, s itt alapozta meg kortársait messze meghaladó művészettörténeti ismereteit is. Vele egy időben tanult az akadémián pl.: ifj. Markó Károly, Weber Henrik, Borsos József, Molnár József.

1841-ben a rátörő tüdőbaj megszakította bécsi tartózkodását, s az Orczy család támogatásával Itáliába utazott. Nem csak gyógyulást hozott számára ez az ország, hanem gazdag művészeti múltjával lelki és szellemi telítődést is. Zsánerszerű, elbeszélő, illusztratív szemlélete itt alakult át romantikus, drámai csúcspontokra exponáló felfogássá. Velencében kapcsolatba került az akadémián tanító Michelangelo Grigolettivel s hatással volt rá LudovicoLipparini is orientalizáló és történelmi témáival. Velencét Róma követte, ahol a világhírű műveket eredetiben nézhette meg. Itt szakított a korábbi stílusát meghatározó rajzossággal, kemény kontúrokkal és az aláfestéssel kiemelt hangsúlyos fényárnyékmodellálás, a tónusok biztos kezelése vált festészete egyik pozitívumává. Másik fő tartózkodási helye Firenze és környéke volt, ahol *id. Markó Károly* meghívására több hónapot töltött el. A tájfestés felszabadultabb érzésével, festőibb kifejezőmódjával ismerkedett meg a csodált magyar mester környezetében. Kovács úgy emlékezett meg életrajzában erről az időszakról, mint amikor valóságos művész életet élt.⁷ 1843-ban az ott töltött nyolc hónap alatt több akvarellt és kisebb méretű, kiemelkedő színvonalú, megkapóan bensőséges, meleg fényvel átítatott olajképet festett, de Itáliából hazatérve több tájképet sajnos nem készített. Itt, az olasz múzeumokban vált szenvedélyévé a másolás⁸ is, mely ténykedés – csakúgy, mint a portréfestészet – anyagi gondjaiból többször kisegítette.

Az 1848-as forradalom hírére a nemzeti érzületű Kovács hazasiertt Olaszországból. Betegsége miatt hadi szolgálatot nem vállalhatott, így a szabadságharc hónapjait Pesten és pártfogója, báró Orczy László tisztaórsi birtokán töltötte, miközben híreket kapott az egyre

című 12 nagy lapon 250 magyarzó ábrát tartalmazó munkáját. Kovács Mihálllyal haláláig jó viszonyban volt, örömmel vette tanítvány sikerét az 1854-es Műegyleti kiállítson.

⁶ Kovács Mihály 1992.26.

⁷ Kovács Mihály 1992.38.

⁸ „*Eredeti másolat. 19. századi magyar mesterek másolatai a reneszánsz és barokk festészet remekművei után*” – Kiállítás és konferencia. 2004. szeptember 30. – november 20. Budapest, Magyar Képzőművészeti Egyetem Barcsay Terme. Gyűjteményünkben Kovács Mihály öt alkotása szerepelt ezen a kiállításon. Másolatairól H. Szilasi Ágota tartott előadást.

szomorúbb eseményekről. A forradalmi hangulat elültével és a szabadságharc szomorú végeztével megbízások hiányában elhatározta, hogy külföldön próbálja tehetségét kamatoztatni. Mielőtt azonban útnak indult volna, 1849 júliusában ellátogatott Egerbe, ahol Udvardy János mérnök úrtól kívánt búcsút venni, de elhatározását megváltoztatta Tárkányi Béla⁹ „szellembús” papköltővel, érseki titkárral való találkozása. Személyében olyan támogatóra talált, aki honszeretetében is társa volt. E szelíd lelkű papköltő mindig ott állt a háttérben, s odaadó figyelemmel segítette a „festézt” pályafutása során. Tárkányi szerteágazó kapcsolataival és támogatásával Kovács az 1850-es évek elejétől csakhamar az egri egyházmegye legfoglalkoztatottabb festőjévé vált. Egerben, mint érseki és megyei központban letelepedve az értelmiség – elsősorban paptanárok, költők, irodalmárok – köréhez kapcsolódott élete, számtalan portrét festve róluk és családjukról. „Egerben új éra kezdődött rám nézve” – írta önéletrésében.¹⁰ Kovács ekkor alakította ki puritán, realista portréstílusát, mely a kötelező karakteres megjelenítésen túl mindig sugárzott valamit a közvetlen kontaktus melegségéből is. Tárkányit, a tudós papot pedig nem csak több mint hetven festmény megrendelőjeként és közvetítőjeként tartjuk számon, hanem úgy, mint aki gyakran az egész mű felfogását és ikonográfiáját is meghatározta. Lelki közelségbe kerülve az elkészülő munkákkal Kovács szellemi alkotótársaként is felfoghatjuk – és nem csupán az egyházi témájú művek esetében. Mégis kettejük kapcsolatát úgy láttatjuk leghelyesebben, ha akképpen mutatjuk be, mint két hasonló gondolkodású, azonos művészi elveket valló, egyenrangú ember valóban mély és igaz barátságát.

Az oltárképfestészet a 19. századi művészet egyik legvirágzóbb ágazata volt annak ellenére, hogy az egységes stíluselmélet hiányzott. Nem keletkeztek új ábrázolás-típusok, a képek a reneszánsz és a barokk formakincs hagyományait elevenítették fel. Élete folyamán Kovács rendkívül sok oltárképet festett, a kutatás eddig 51 darabról tud. A megbízásokat elsősorban a katolikus egyháztól kapta, amely mellett több, magánajánlatot szolgáló, úgynevezett votivképet készített. Kiemelkedő emléke egyházi festészetének az 1857-ben Polgár község új templomában felszentelt nagyméretű (770×480 cm) Assuntája, melyet Tiziano híres velencei festménye inspirált. Ilyen monumentális megrendelést magyar művész azelőtt nem igen kapott. Maga is érezte e műfajban való járatlanságát, a vidéki elzártság

⁹ Tárkányi Béla (1820-1886) pap-költő. 1840-ben szentelték pappá. Pyrker János László, majd Bartakovics Béla egri érsek titkára. 1868-tól egri kanonok, pápai kamarás. 1867-től a Kisfaludy Társaság, 1872-től a Szent István Társaság alelnöke, 1858-tól az MTA levelező, 1880-tól rendes tagja. Verseskötete 1857-ben Toldy Ferenc gondozásában jelent meg. Rendkívül energikus, állandó szellemi ténykedésben élő, művelt, sokoldalú ember volt. Határozott egyénisége nagymértékben meghatározta Kovács művészi fejlődését. Kettejük barátságáról mind sajátkezű életrajzában, mind Benkóczy Emil 1910- és 1911-es közléséből (Művészet 1910.187-89), mind Bíró Béla és Ludányi Gabriella Kovács monográfiáiban, mind H. Szilasi Ágota tanulmányaiban bővebben olvashatunk.

¹⁰ Kovács Mihály 1992.44.

provincializmusát, e jelentős megrendelés kihívását, ezért 1856 végén Párizsba utazott, hogy nagyszabású alkotását elkészítse.

Említésre méltó Kovács oltárképeinek egy csoportja, mely a magyar szenteket ábrázolja, hiszen ugyanaz a romantikus érülettel telítődött hazafias hőskultusz nyilvánul meg bennük, mint az ebben az időben készült történelmi műveiben. A Regnum Marianum tanának megerősödésével különösen Szent István korona-felajánlásának témája foglalkoztatta. Ezt a kompozíciós formát – a trónoló Madonna előtt fohászkodva hódoló szent király alakját –, az oltalomba ajánlás rokon eszméjével a Szt. László-ábrázolásokra is kiterjesztette.

A reformkor szellemileg pezsgő évtizedeiben, de az 1848-as forradalom után is a művészek legfontosabb feladatuknak érezték a kor eseményeinek, eszméinek, a történelmi múlt nagy alakjainak és fordulatainak megjelenítését – gyakran az irodalmi példákból kiindulva. Kovácsot a nemzeti romantikus történelmi festészet egyik úttörőjeként tartjuk számon. Jelentős sikert ért el az *Árpád fejedelemmé választása* című festményével a Pesti Műegylet 1854-es kiállításán, mely művet Tárkányi biztatására készített el Egerben, s melyet műlapként is sokszorosítottak.¹¹ A nemzeti múltunk dicső napjairól szóló témára az elnyomatás éveiben oly kiéhezett közvélemény nagy lelkesedéssel fogadta a képet, s Kovácsot a magyar történelmi festészet megújítójaként, a magyar szellem és lélek kifejezőjeként ünnepelték.

A forradalom elvesztése felett érzett fájdalom más hangulatú művek létrejöttét is eredményezte. Így a vesztes mohácsi csata témáját úgy az irodalomban, mint a festészetben gyakran elővették, hiszen az önkényuralom évében ez az esemény mindenki számára érthetően az 1848-as forradalom szomorú végét, a felette érzett gyászt jelentette. Ilyen a Tárkányi Béla egyik gyakran szavalt balladáját – szinte – illusztráló *Mohácsi temetés* című Kovács festmény, mely a merev, teátrális kompozíciója ellenére is a korszak életérzésének megrendítő, hiteles dokumentuma. Magyarország szomorú napjaira emlékezik az allegorikus elemekből felépített *Magyarország leigázása 1849-ben* című kis olajvázlata is, melyet különleges ikonográfiája tesz a 19. századi magyar festészet gyakran emlegetett darabjává. Kovács a történelmi festészetet elsősorban hazafias kötelességként élte meg még a kiegyezést követő kései művein, így ez egri gyűjteményben szereplő többi alkotásán is.

A Bécsben, Párizsban, s különösen a Spanyolországban töltött hosszú évek alatt, majd a müncheni s itáliai utazások alkalmával itthon kicsit elfelejtették, s a felnövekvő új festőnemzedék sikeres működése, hangos éltetése közben idősebb korában hazai sikereiben nem bővelkedett. Itthon spanyol feleségével, Petra de Castro y Blanco-val az 1870-es években

¹¹ Papír, kőrajz 61x73,5 cm. Felirata a kép alatt: *"Árpád fejedelemmé választása a Pesti Műegylet tagjainak 1854 évre"*. Jelezve: b.l.: Festette Kovács Mihály Egerben. Jelezve: k.l.: Nyomtatta Lemercier Párizsban. Jelezve j.l.: Kőre rajzolta Marin Lavigne Párizsban. MNG Grafikai Osztály Ltsz.: G.88.9.

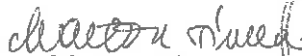
Budapesten telepedett le és elsősorban arcképmegrendelésekből élt. 1884-ben még közreműködött az Operaház belső díszítésének elkészítésében, de utolsó éveit – barátait lassacskán eltemetve – csendes magányban töltötte. Életrajzi írása és levelei fontos kortörténeti dokumentumok.

Fotók felhasználásáról nyilatkozat

Alulírott Marton Tímea, a Dobó István Vármúzeum (3300 Eger, Vár 1.) megbízott igazgatója nyilatkozom, hogy a „Kovács Mihály (1818–1892) festőművész életútja, egri vonatkozásai” javaslatként fotóit a Dobó István Vármúzeum fotósai – Lónyainé Nagy Éva és Szinok Gábor – készítették a múzeum gyűjteményében lévő, vagy letétként kezelt műalkotásokról. A fotók felett a múzeum rendelkezik és jelen javaslatkénti dokumentáció mellékleteként a használatot térítés mentesen felajánlom az Egri Értéktár számára.

Eger, 2018.10.28

Marton Tímea
megbízott igazgató

„Kovács Mihály /1818-1892/ festőművész életútja, egri vonatkozásai”

Fotófeliratok

Időskori önarckép, 1870 – olaj, vászon 58×50 cm

Kovács Mihály felesége (Petra de Castri I Blanco), 1864 Madrid – olaj, vászon 59×50 cm

Tárkányi Béla egri kanonok arcképe, 19. sz. második fele - olaj, vászon 74×60 cm

Az utolsó hajótörés (Kettős portré Tárkányi Béláról és Kovács Mihályról) olaj, vászon 43,5×53 cm

A velencei Szt. Mark templom előcsarnoka, 1875 – olaj, vászon 78×63 cm

Subtuupraesidium - Magyar szentek Mária trónja előtt, 1854–58 k. olaj, vászon 73×50 cm

Előkelő magyar férfi piros díszruhában, 1850 k. olaj, vászon 74x56 cm

Magyarország leigázása 1849-ben (Allegorikus vázlat), 1861-62 k. olaj, fatábla 32,5x43,5 cm

Halott gyermek, 1850 – olaj, vászon 39,8x50 cm

Olasz táj fiúval és szamárral, 1834 – olaj, vászon 21x27 cm

Kovács Mihály síremléke a Hatvani temetőben

EGER TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁR

„Kovács Mihály (1818-1882) festőművészetétől, agrár vonatkozásaitól”

**Kovács Mihály festészeti hagyatéka nem csupán helyi,
hanem országos és európai mértékkel mérhető érték,
melyre Eger város méltán büszke lehet.**

Plakátterv